

*Окара Д. В.,
к.фіз.-мат.н., доцент кафедри ПОМ іСАПР,
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

*Чернишев В. Г.,
к.фіз.-мат.н., доцент кафедри математичних методів аналізу економіки,
Одеський національний економічний університет*

*Шинкаренко В.М.,
к.фіз.-мат.н., доцент кафедри математичних методів аналізу економіки,
Одеський національний економічний університет*

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ВІВЧАРСТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В умовах трансформації економіки України внаслідок фінансово-економічної кризи більшість сільськогосподарських виробників стали неконкурентоспроможними. Аграрний сектор втратив свій виробничий потенціал, знизився рівень рентабельності виробництв та платоспроможності сільськогосподарських підприємств, матеріально-технічна база на сьогодні морально застаріла і не відповідає сучасним вимогам [1]. Аналогічні проблеми спостерігаються і в галузі вівчарства.

Незважаючи на свою унікальність, вівчарство в Україні зазнало найбільших втрат протягом останніх 26 років і нині перебуває у фінансово-економічній кризі. Нагально потребують свого вирішення такі актуальні теоретичні і практичні питання, як зниження енергоємності продукції, інтеграція виробництва і переробки продукції, розробка механізму взаємовигідних стосунків вівчарських господарств різних форм власності з підприємствами переробної промисловості, встановлення паритетних цін на вівчарську продукцію, що край необхідно для ринкових умов господарювання [2, с.5].

У Постанові Верховної Ради України від 11.02.2015 р. № 182-VIII було визнано необхідність здійснення заходів щодо посилення координації проведення прикладних наукових досліджень у сфері аграрних наук, організації використання отриманих результатів, формування сучасної

інноваційної інфраструктури, реалізації пілотних проектів інноваційно-інвестиційного розвитку аграрної галузі [3,с.9]. Економетричне моделювання функціонування вівчарства дає змогу будувати стратегії для її регулювання і прогнозування. В сучасних економічних дослідженнях використовують апарат математичних моделей, ймовірнісні та статистичні методи аналізу цих моделей. Інструментом аналізу економічного об'єкту є методи математичної статистики (регресійного та кореляційного аналізу) та економетрії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останнього часу все частіше постає питання відродження сільського господарства в цілому, його галузей, окремих процесів виробництва аграрних підприємств тощо. У науковій літературі термін «відродження» означає оновлення, піднесення, розквіт суб'єктів чи процесів у порівнянні з конкретно означеним історичним періодом розвитку. У науково-практичне опрацювання проблем аграрного сектора вагомий внесок внесли праці А. Андрійчука, П. Березівського, П.Гайдучького, М. Гладія, А. Даниленка, С. Дусановського, П. Канінського, І. Кириленка, Ю. Лузана, Ю. Лупенка, М. Лобаса, М. Маліка, А. Малиновського, В. Месель-Веселяка, Т. Мостепенської, І. Охріменка, П. Саблука, М. Сахацького, М. Федорова, В. Юрчишина та інших.

Пропозиції щодо розвитку вівчарства подано в наукових доробках вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема, І. Беженар, В. Белінського, М. Васильєва, В. Вороненка, В. Дієсперова, Л. Жарук, М. Іванова, В. Іовенка, Г. Каци, В. Мороза, С. Нагорного, О. Наумова, Є. Петруши, П. Польської, О. Сокола, В. Сухарльова, І. Топіхи, В. Туринського, Л. Шелест та ін.

Питання методики прогнозування в галузі тваринництва відображено у працях Н. Васильєвої, А. Грешилова, А. Гуторова, С. Канцевича, М. Коржинського, О. Олійника, В. Павлика, А. Погорелова та інших. Разом з тим питання вибору оптимального методу прогнозування в галузі тваринництва потребує подальших наукових досліджень.

Мета статті полягає в економетричному моделюванні функціонування галузі вівчарства України та вивченні можливостей використання моделей для прогнозування тенденцій розвитку галузі.

Виклад основних результатів дослідження. Вівчарство – важлива галузь продуктивного тваринництва України, яка забезпечує народне господарство такими важливими продуктами, як вовна, овчини, смушки, баранина і молоко. Баранина високопоживна, відзначається низьким вмістом холестерину порівняно з яловичиною і свининою. Овече молоко є повноцінним продуктом харчування. З молока виготовляють високоякісні тверді сири і бринзу. З овчин і смушків виготовляють кожухи, шуби, шапки, коміри та ін. Шубні і хутрянні овчини, каракульські смушки, а також вироби з них користуються великим попитом на внутрішньому і міжнародному ринках. Вівчарство сприяє підвищенню ефективності використання сільськогосподарських угідь [4, с. 261].

У сільському господарстві України, з набуттям у 1990 році державного суверенітету й економічної самостійності та переходом держави до ринкової економіки, виникла необхідність трансформації побудованого на адміністративно-командній системі управління сільського господарства до ринкових умов господарювання. У процесі трансформації змінено організаційну структуру виробника на базі колгоспів та радгоспів створені й функціонують сільськогосподарські підприємства ринкового типу, великі та малі фермерські господарства (відповідно до Закону України «Про селянське (фермерське) господарство» [5]), розвиваються господарства населення. Наочним практичним доказом ролі сільського господарства як основного інструменту скорочення бідності Світовий банк вважає приклад Китаю, де стрімке зростання дрібнотоварного аграрного виробництва за 20 років сприяло зниженню сільської бідності з 53% у 1981 році до 8% у 2001 році [6].

До осені 2008 р. українська економіка успішно розвивалась і була лідером за темпами економічного зростання серед економік східноєвропейських країн. До кінця 2008 р. ВВП України лише незначно

перевищив 70% від рівня 1990 р. При збереженні таких темпів зростання докризовий рівень ВВП міг би бути досягнутим до середини 2010-х років. Але, незважаючи на високі темпи зростання у 2000-2008 р.р., ВВП на душу населення, розрахований за ПКС, у 2008 р. становив менш як половину від польського. Економічне зростання, яке виникло у 2000-2008 р.р., виявилось нестійким [7, с.15].

Внаслідок кризи 2008-2009 р.р. ситуація в економіці України різко погіршилася. За чисельністю поголів'я овець і обсягом виробництва вовни у 80-ті роки минулого століття Україна займала четверте місце серед республік колишнього СРСР. До 1990-1992 рр. в Україні переважала стабільність у виробництві продукції вівчарства. З 1993 року розпочалося різке скорочення чисельності поголів'я овець, а отже відповідно і обсяги виробництва вовни, баранини та козлятини та іншої вівчарської продукції.

З огляду комплексу проведених аграрних перетворень важливим є аналіз сучасного стану галузі вівчарства, його ефективності й визначення стратегічних напрямів розвитку. Особливість вівчарства полягає в тому, що воно вважається виробництвом з комплексною продуктивністю. Це означає, що розведення овець дає змогу виробляти не тільки дієтичну й поживну баранину та ягнятину, але також вовну, шкіру, овчину, молоко і бринзу [8,с.91]. Вважається, що країна повністю забезпечує себе м'ясом, якщо виробляє його не менше 100 кг на людину в рік. У 2015 р. в Україні на частку баранини і козлятини припадає 0,6% виробництва всіх видів м'яса, тому вівчарство можна вважати галуззю невикористаних можливостей щодо забезпечення населення м'ясом.

Дослідимо динаміку зміни поголів'я овець та кіз за період з 2008 р. по 2015 р. (табл.1). Особливістю обліку показників розвитку вівчарства та козівництва є те, що окремі показники їх роботи державні органи статистики враховують сумісно. Найбільше поголів'я овець та кіз у 2015р. (60,1% загального поголів'я) утримується у господарствах усіх категорій Одеської (27,2%), Закарпатської (10,9%), Харківської (5,6%), Дніпропетровської

(4,3%), Запорізької (4,2%), Миколаївської (4,1%) і Херсонської областей. В Одеської області майже половина поголів'я припадає на три райони – Болградський, Тарутинський і Кілійський. Тут масово проживають болгари, молдавани, гагаузи – народи, в яких традиційно вівці – одна з головних складових селянського господарювання [11, с.22]. Одещина має специфіку, зумовлену прикордонним розташуванням. Оскільки Одеса є всеукраїнським торговельним центром, одним з лідерів за поголів'ям овець та кіз, з виробництва баранини та овечого молока, то в цій області варто створити регіональний аграрний оптовий ринок [12, с.104].

Таблиця 1

**Поголів'я овець та кіз за категоріями господарств
України в 2008 – 2015 роках (на кінець року, тис. гол.)**

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Господарства усіх категорій							
1727	1833	1732	1739	1738	1735	1371	1325
<i>у тому числі вівці</i>							
1096	1197	1101	1093	1073	1067	786	744
Сільськогосподарські підприємства							
300	316	299	290	265	248	205	187
<i>у тому числі вівці</i>							
298	313	295	286	260	244	201	181
<i>у тому числі фермерські господарства</i>							
56	60	58	63	62	59	47	44
<i>у тому числі вівці</i>							
56	59	56	61	59	57	45	41
Господарства населення							
1427	1517	1433	1449	1473	1487	1166	1138
<i>у тому числі вівці</i>							
798	884	806	807	813	823	585	563

Джерело: складено авторами на основі [9], [10].

В 1990 р. у загальному поголів'ї овець і кіз в усіх категоріях господарств України на частку овець припадало 93,8% і кіз 6,2%. За період з

1990 р. по 2015 р. в господарствах усіх категорій України на частку овець припадає 56,15% і кіз 43,85%. У 2015 р. порівняно з 1990 р. поголів'я овець у господарствах країни зменшилось у 10,6 разів. У 2015 році поголів'я овець зосереджено переважно в господарствах населення – 75,7%; поголів'я кіз практично зосереджено у господарствах населення – 99%.

За період з 2008 р. по 2015 р. поголів'я овець та кіз (частки у 2008 р. відповідно становили 63,5% і 36,5%) в усіх категоріях господарств зменшилось на 402 тис. гол. (на 23,3%; у тому числі зменшенні поголів'я овець на 352 тис. гол. – 32,1% і зменшенні поголів'я кіз на 50 тис. гол. -7,9%). Це зменшення сталось за рахунок сільськогосподарських підприємств (у 2008 р. частки поголів'я овець та кіз відповідно становили 99,3% і 0,7%) на 113 тис. гол. (на 37,7%; у тому числі зменшенні поголів'я овець на 117 тис. гол. – 39,3% і збільшенні поголів'я кіз на 4 тис. гол. – 200%) і в господарствах населення (у 2008 р. частки поголів'я овець та кіз відповідно становили 55,9% і 44,1%) на 289 тис. гол. (на 20,3%; у тому числі зменшенні поголів'я овець на 235 тис. гол. – 29,4% і зменшенні поголів'я кіз на 54 тис. гол. – 8,6%). У фермерських господарствах поголів'я овець та кіз зменшилось на 12 тис. гол. (на 21,4%; у тому числі зменшенні поголів'я овець на 15 тис. гол. – 26,8% і збільшенні поголів'я кіз на 3 тис. гол.).

Поголів'я овець і кіз у 2015 р. в усіх категоріях господарств (у 2014 р. частки відповідно становили 57,3% і 42,7%) зменшилось порівняно з 2014 р. на 46 тис. гол. (на 3,4%; у тому числі зменшенні поголів'я овець на 42 тис. гол. – 5,3% і зменшенні поголів'я кіз на 4 тис. гол. – 6,8%). Зменшення сталось за рахунок сільськогосподарських підприємств (у 2014 р. частки поголів'я овець і кіз відповідно становили 98% і 2%) на 18 тис. гол. (на 8,8%; у тому числі зменшенні поголів'я овець на 20 тис. гол. – 10% і збільшення поголів'я кіз на 2 тис. гол. – 50%) і в господарствах населення (у 2014 р. частки поголів'я овець і кіз відповідно становили 50,2% і 49,8%) на 28 тис. гол. (на 2,4%; у тому числі зменшення поголів'я овець на 22 тис. гол. – 3,8% і зменшення поголів'я кіз на 6 тис. гол. – 1%). У фермерських господарствах

поголів'я овець та кіз (у 2014 р. частки відповідно становили 95,7% і 4,3%) зменшилось на 3 тис. гол. (на 6,4%; у тому числі зменшенні поголів'я овець на 4 тис. гол. – 8,9% і збільшенні поголів'я кіз на 1 тис. гол. – 50%).

Настриг вовни є основним показником вовнової продуктивності овець та кіз. Дослідимо динаміку зміни виробництва вовни за період з 2008 р. по 2015 р. (табл.2).

У 2015 р. найбільше виробництво вовни (78,7% загального виробництва вовни) забезпечили у господарствах усіх категорій Одеської (53,3%), Закарпатської (8,2%), Чернівецької (6%), Херсонської (5,8%) і Миколаївської (5,4%) областей.

Таблиця 2

**Виробництво вовни за категоріями господарств України
в 2008 – 2015 роках, т**

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Господарства усіх категорій							
3755	4111	4192	3877	3724	3520	2602	2270
<i>у тому числі овець</i>							
3121	3956	4059	3731	3577	3375	2370	2165
Сільськогосподарські підприємства							
809	840	710	647	556	470	379	314
<i>у тому числі фермерські господарства</i>							
129	144	128	119	126	99	84	69
Господарства населення							
2946	3271	3482	3230	3168	3050	2223	1956

Джерело: складено авторами за [9], [10].

У 2015 р. порівняно з 1990 р. виробництво вовни в усіх господарствах країни скоротилося у 13,1 разів. За період з 2008 р. по 2015 р. виробництво вовни в усіх категоріях господарств зменшилось на 1485 т (на 23,3%; у тому числі зменшенні виробництва овечої вовна на 956 т, тобто на 30,6%). Зменшення сталось за рахунок сільськогосподарських підприємств (у 2008 р. частка виробництва складала 21,5) на 495 т (на 61,2%) і в господарствах населення (у 2008 р. частка виробництва складала 78,5%) на 990 т (на

33,6%). У фермерських господарствах виробництво зменшилось на 60 т (на 46,5%).

Виробництво вовни у 2015 р. в усіх категоріях господарств зменшилось порівняно з 2014 р. на 332 т (на 12,8%%; у тому числі зменшенні виробництва овечої вовни на 205 т, тобто на 8,6%). Зменшення сталось за рахунок сільськогосподарських підприємств (у 2014 р. частка виробництва вовни становила 14,6%) на 65 т (на 17,2%) і в господарствах населення (у 2014 р. частка виробництва становила 85,4%) на 267 т (на 12%). У фермерських господарствах виробництво зменшилось на 15 т (на 17,9%).

Зниження обсягів виробництва вовни можна пояснити, зокрема, падінням попиту на неї у результаті появи нових, більш дешевших синтетичних і штучних матеріалів. Розвиток науково-технічного прогресу, вплив моди, а також потепління клімату сприяє появі більш легких і дешевших волокон (бавовна, льон, шовк, синтетика).

Зони спеціалізації вівчарства склалися під впливом особливостей природно-кліматичних умов, географічного положення, економічної спеціалізації, напрямів продуктивності овець та кіз, ресурсного потенціалу. Розвиток галузі визначає переважно тонкорунне вівчарство, яке розміщується в більшості господарств Степу і Лісостепу України. Із метою підвищення племінних і продуктивних якостей тонкорунних овець у країні створені спеціалізовані вівчарські господарства, які займаються розведенням тварин, що добре поєднують високу вовнову і м'ясну продуктивність.

Основною породою напівтонкорунних овець, яких розводять у південних районах України, є цигайська. Вівці цієї породи скороспілі, мають якісну вовну і порівняно високу м'ясну продуктивність нагульного поголів'я. Крім того, цигайські вівці, особливо молодняк, дають овчини, які широко використовуються для виробництва цінної хутряної сировини [4, с.263]. В передгірних і гірських районах Карпат розводять напівгрубововних овець вовна яких неоднорідна на своїм складом. Вона включає пух, перехідний волос і порівняно тонку ость. При розведенні таких овець одержують

килимову вовну, а також баранину та овчини. Зі смушків ягнят 1-2-добового віку шиють шапки, коміри, жіночі пальта, а з овчини (шкури) шуби та кожухи. Настриг вовни в тонкорунних порід овець становить: у маток 3-6 кг, у баранів - до 16 кг; у маток напівтонкорунних порід – 3 кг, у баранів – до 8 кг; у овець грубововняних порід 2-3 кг [13, с.112].

Фермерські господарства в розрахунку на прибуток орієнтують свою діяльність на виробництво баранини і козлятини і позбавляються від не вигідного виробництва вовни. В фермерських господарствах (у тому числі сімейних) не має ні фінансових можливостей, ні достатнього досвіду і кваліфікації для виробництва великих партій однотипної тонкої вовни, що край важливо для переробних. Практика показує, що таку вовну можуть виробляти великі спеціалізовані вівчарські господарства.

Визнано, що стратегічним періодом слід вважати до 2025 року, в якому має бути досягнуто забезпечення населення країни продуктами харчування на рівні науково обґрунтованих норм, зростання експортного потенціалу та скорочення імпорту продукції. Необхідне виробництво вовни у всіх категоріях господарств у 2025 році повинно становити 4300 т (порівняно з 2015 р. 189,4% зростання) [14, с.45].

Дослідимо динаміку зміни середнього настригу вовни від однієї вівці за період з 2008 р. по 2015 р. (табл.3).

Таблиця 3

Середній річний настриг вовни від однієї вівці за категоріями господарств України в 2008 – 2015 роках, кг

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Господарства усіх категорій							
3,5	3,6	3,4	3,4	3,3	3,2	3,0	2,9
Сільськогосподарські підприємства							
2,7	2,8	2,3	2,2	1,9	1,8	1,6	1,7
Господарства населення							
3,8	3,9	3,8	3,8	3,8	3,6	3,5	3,3

Джерело: складено авторами за [9], [10].

У 2015 р. порівняно з 1990 р. середній настриг вовни з однієї вівці у господарствах країни зменшився у 1,2 разів.

За період з 2008 р. по 2015 р. середній настриг вовни з однієї вівці в усіх категоріях господарств зменшився на 0,6 кг (на 17,1%), у сільськогосподарських підприємствах зменшився на 1 кг (на 37%) і в господарствах населення зменшився на 0,5 кг (на 13,2%).

Середній настриг вовни з однієї вівці у 2015 р. в усіх категоріях господарств зменшився порівняно з 2014 р. на 0,1 кг (на 3,3%), у сільськогосподарських підприємствах збільшився на 0,1 кг (на 6,3%) і в господарствах населення зменшився на 0,2 кг (на 5,7%).

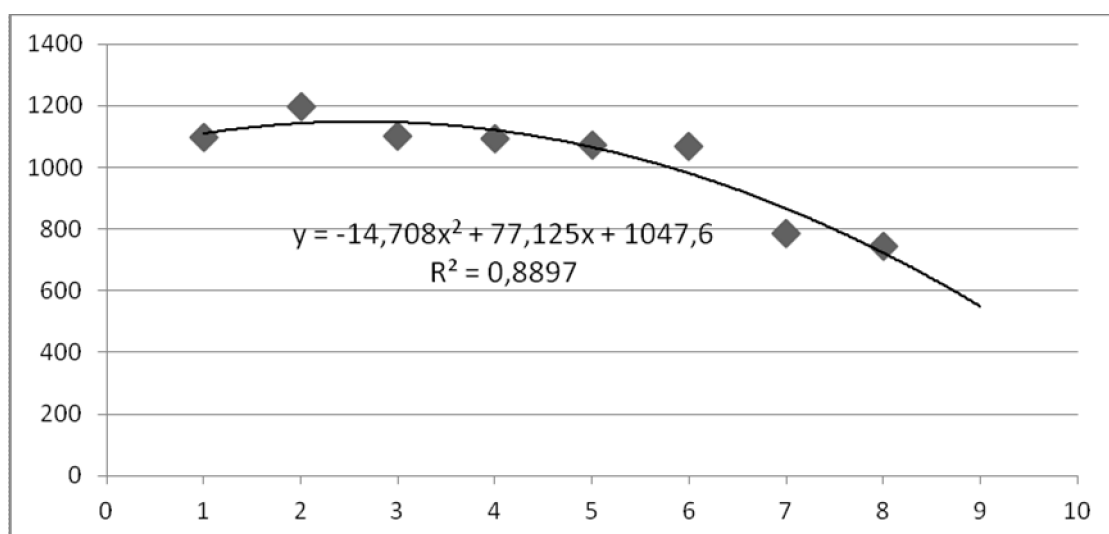
Галузь вівчарства із високорентабельної (64,2% у 1991 р.) з 1995 року перетворилась на нерентабельну. Впровадження передових технологій вирощування овець, ретельний контроль за параметрами їх відтворення, вибір породи й правильного способу годівлі та утримання тварин уможливує досягти 50-60% рентабельності виробництва продукції. А в племінних підприємствах України цей показник може досягти 100% [8, с.91]. Реалізація стратегії інноваційного розвитку з урахуванням концепції «smart farm» (англ. «розумна, інтелектуальна ферма») допоможе підприємствам отримати додатковий дохід. Поряд із фінансовим ефектом, реалізація цієї стратегії уможливить отримання соціального ефекту, а також конкурентних переваг, що є шляхом до стійкого економічного розвитку вівчарства.

Глобальна фінансово-економічна криза 2007-2008 р.р. і подальша рецесія в ряді держав і регіонів світу наочно продемонструвала, що ті країни і регіони, які мають розвинуте сільське господарство, здатні краще долати такі випробування та виходити з них сильнішими.

Для прогнозування тенденцій розвитку вівчарства України побудуємо засобами кореляційно-регресійного аналізу такі економетричні моделі:

- 1) зміна поголів'я овець з часом у господарствах усіх категорій (рис. 1);
- 2) зміна поголів'я овець з часом у сільськогосподарських підприємствах;

- 3) зміна поголів'я овець з часом у фермерських господарствах;
- 4) зміна поголів'я овець з часом у господарствах населення;
- 5) зміна виробництва вовни з часом у господарствах усіх категорій;
- 6) зміна виробництва овечої вовни з часом у господарствах усіх категорій;
- 7) зміна виробництва вовни з часом у сільськогосподарських підприємствах;
- 8) зміна виробництва вовни з часом у фермерських господарствах;
- 9) зміна виробництва вовни з часом у господарствах населення.

Рис. 1. Динаміка поголів'я овець у господарствах усіх категорій

Побудовано такі адекватні економетричні моделі:

- 1) $y = -14,708x^2 + 77,125x + 1047,6$; коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8897$;
- 2) $y = 0,4444x^3 - 8,8571x^2 + 30,056x + 278,36$; $R^2 = 0,988$;
- 3) $y = -0,9286x^2 + 6,2857x + 49,643$; $R^2 = 0,8894$;
- 4) $y = -11,851x^2 + 69,958x + 747,27$; $R^2 = 0,8235$;
- 5) $y = 5,8409x^3 - 151,79x^2 + 717,82x + 3200,5$; $R^2 = 0,9685$;
- 6) $y = 16,384x^3 - 313,53x^2 + 1474,5x + 1999,6$; $R^2 = 0,9475$;
- 7) $y = 2,0025x^3 - 29,861x^2 + 50,231x + 801,64$; $R^2 = 0,9893$;
- 8) $y = 0,1566x^3 - 3,8517x^2 + 14,182x + 121,29$; $R^2 = 0,9385$;
- 9) $y = 3,8384x^3 - 121,93x^2 + 667,59x + 2398,9$; $R^2 = 0,9481$.

У моделях 1) – 4) y – поголів'я, тис. гол.; у моделях 5) – 9) y – виробництво вовни, т; у моделях 1) – 9) x – порядковий номер року.

Прогнозування поголів'я овець на 2016 р. за моделями 1) - 4) наведені у табл. 4

Таблиця 4

Прогнозування поголів'я овець за моделями 1) - 4) на 2016 р.

(на кінець року, тис. гол.)

Рік	Модель 1)	Модель 2)	Модель 3)	Модель 4)
2016	550,4	129	31	417

Джерело: розрахунки авторів.

Прогнозування виробництва вовни на 2016 р. за моделями 5) - 9) наведені у табл. 5

Таблиця 5

Прогнозування виробництва вовни за моделями 5) - 9) на 2016 р., т

Рік	Модель 5)	Модель 6)	Модель 7)	Модель 8)	Модель 9)
2016	1624	1818	295	51	1329

Джерело: розрахунки авторів.

Наведені розрахунки свідчать про критичний стан вівчарства в Україні та необхідності реформування цієї унікальної галузі скотарства.

Висновки. Поширені лінійні рівняння регресії не в змозі достовірно описати процеси в галузі вівчарства в Україні. Для опису виробничих та економічних процесів, що відбуваються в галузі вівчарства, доцільно використовувати нелінійні регресійні рівняння, оскільки біологічні особливості даної галузі виключають лінійність процесів.

У галузі вівчарства накопичився цілий спектр фундаментальних проблем, без вирішення яких її швидке зростання неможливе. Виробництво галузі – один із важливіших і водночас найризикованіших напрямів національного тваринництва. Це зумовлюється тим, що на виробництво

впливають природні катаклізми, тривалий період обороту капіталу й низки інших подій негативного характеру: хвороби тварин, коливання цін на продукцію, непослідовність державної політики тощо.

Підвищення економічної ефективності вівчарства країни потребує збільшення виробництва продукції на основі зростання поголів'я овець та їхньої вовнової і м'ясної продуктивності; використання кращих світових і вітчизняних генетичних ресурсів; модернізацію виробництва кормів, технології утримання тварин; профілактики або впровадження ефективних і відносно недорогих схем лікування хвороб. Враховуючи стан розвитку вівчарства та потребу промисловості у вовнової продукції, основним на перспективу залишається тонкорунне і напівтонкорунне вівчарство.

Розвиток вітчизняного вівчарства, на думку авторів, має здійснюватись за рахунок:

- рівномірного розвитку різних форм господарювання і на рівних умовах господарювання;
- удосконалення економічного механізму господарювання (цін, податків, кредитування, дотаційної політики, міжгалузевих економічних зв'язків) з тим, щоб усі галузі й сфери діяльності в економіці мали однакові економічні умови для відтворення виробництва, тобто на вкладений у нього рівновеликий капітал одержувати рівновеликі прибутки;
- забезпечення державної підтримки фермерських господарств, малих і середніх виробників сільськогосподарської продукції;
- стабільністю конкурентних позицій продукції на зовнішніх ринках внаслідок завершення процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів;
- високих темпів техніко-технологічного оновлення виробництва;
- значного зменшення втрат продукції внаслідок недосконалості системи логістики її зберігання та інфраструктури аграрного ринку;

- ефективністю самоорганізації та саморегулювання ринку продукції, у виробленні товаровиробниками консолідованої позиції щодо захисту своїх інтересів.

При наявності цілеспрямованої державної підтримки можливо не тільки стабільний стан галузі вівчарства, але і поступальний її розвиток. Насамперед, необхідно усвідомлення того, що існують серйозні структурні проблеми, які неможливо вирішити оперативно, на відновлення галузі вівчарства України буде потрібний певний час.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Маковійчук І. В. Місце інновацій в молочному виробництві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org>
2. Шелест Л. С. Методологічні аспекти експериментальної економіки галузі вівчарства: монографія / Л. С. Шелест – Асканія-Нова, 2005. – 234 с.
3. Гадзало Я. М. Про реформування аграрної науки на інноваційній основі / Я. М. Гадзало // Економіка АПК. – 2015. - № 12. – С. 5-12.
4. Економіка сільського господарства: Навч. посібник / Збарський В. К., Мацибора В. І., Чалий А. А. та ін.; за ред. В. К. Збарського і В. І. Мацибори. – К.: Каравела, 2010. – 280 с.
5. Закон України «Про селянське (фермерське) господарство» (20.12.1991 р. № 2009-ХІІ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/lavs/show/2009-12>.
6. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Нац. доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
7. Зверяков М. І. Уроки ринкової трансформації в Україні / М. І. Зверяков // Економіка України. – 2016. - № 8. – С.7-25.
8. Мазуренко О. В. Інноваційно-технологічний розвиток тваринництва як умова продовольчої безпеки / О. В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2015. – № 9. – С.89-94.

9. Статистичний щорічник України за 2011 рік [Текст] / за ред. О. Г. Осауленко. – К.: Август, Трейд, 2012. – 558 с.

10. Статистичний щорічник України за 2015 рік [Текст] / за ред. І. М. Жук. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 575 с.

11. Дієсперов В.С. Аналітична оцінка трудомістких галузей сільськогосподарських підприємств Одещини / В. С. Дієсперов // Економіка АПК. – 2017. - № 2. – С. 17-24.

12. Беженар І. М. Удосконалення регіонального розміщення та структури виробництва продукції вівчарства на основі її диверсифікації / І. М. Беженар // Глобальні та національні проблеми економіки [Електронне наукове видання]. – Режим доступу: [http:// global-national in.ua / issue-5-2015](http://global-national.in.ua/issue-5-2015). – С. 104-110.

13. Вступ до спеціальності «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»: Навч. посібник / В. І. Ладика, О. В. Крятов, Л. В. Бондарчук, Р. Є. Крятова; за ред. О. В. Крятова. – 2-ге вид. випр. і допов. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 255 с.

14. Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України / В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров // Економіка АПК. – 2016. - № 6. – С. 37-49.